

TAUTINIŲ bendrijų 2012 naujienos Nr. 3 (42)

Dmitrijaus Radlinsko nuotr.

Lietuvos tautinės bendrijos fotografijose. Totorė.

Liepos 9-20 d. Trakuose vyko tradicinė tarptautinė karaimų kalbos stovykla. Šiomet ji šventė dešimties metų jubiliejų. Stovyklą rengia Karaimų kultūros bendrija kartu su Upsalos universiteto (Švedija) profesore Eva Csato Johanson. Per praėjusį dešimtmetį stovykla tapo stipriu tarptautiniu karaimiškos vienybės bei modernios tapatybės simboliu.

p. 10

Rugsėjo 1-2 dienomis Lietuvoje vyko tradicinės Europos žydų kultūros dienos. Tai sudėtinė Europos Tarybos remiamos programos „Žydų kultūros paveldo kelias Europoje“ dalis. Pirmąjį rugsėjo savaitgalį besidomintieji žydų kultūra 27 Europos šalyse kviečiami į parodas, koncertus, seminarus, paskaitas. Lietuva šioje programoje dalyvauja nuo 2004-ųjų metų.

p. 3

Sostinės Karoliniškių mikrorajone buvusiame vaikų darželyje išikūrusi Pranciškaus Skorinos vidurinė mokykla įsteigė baltarusių švietimo muziejų ir šiais, Muziejų metais, puoselėja planus toliau jį plėsti.

p. 4

Birželio 30 d. Trakuose vyko Sabantujus – tradicinė totorių pavasario darbų pabaigos šventė. Piešinyje - Lietuvos totorių bendruomenių sąjungos herbas.

p. 16

Jurijaus Antonovo nuotr.

Birželio 16 d. Palangoje buvo surengtas antrasis tarptautinis festivalis „Baltijos aušros“. Improvizuotoje scenoje prie pat Baltijos jūros kranto vyko Lietuvos tautinių kultūrų šventė.

p. 12

Leidinių spaudai parengė

Redakcinė komisija

Adresas: Tautinių bendrijų namai,
Raugyklos g. 25, LT-01140 Vilnius.

Tel./faksas (8~5) 216 04 08

el.paštas. tbn@takas.lt

ISSN 2029-7394

Tiražas: 200 vnt.

Redakcinės komisijos nuomonė
nebūtinai sutampa
su autorių nuomone

M a k e t a v o

Mindaugas Markevičius

T u r i n y s

AKTUALIJOS

J. Rumša. Etninė politika – nuolatinis valstybės rūpestis	2
Europos žydų kultūros dienos: ekskursijos, koncertai, parodos	3
J. Rumša. P. Skorinos mokykloje – baltarusių švietimo muziejus	4
Du valstybinės kalbos kursų dešimtmečiai: patirtis ir perspektyvos	5
Tautinių bendrijų namų sveikinimas šeštadienišioms-sekmadienišioms mokykloms	5
J. Rumša. Šiaulių krašto tautinės mažumos: istorija ir dabartis	6
Tautinės bendrijos siekia, kad apie jas daugiau žinotų visuomenė	9
J. Rumša. Pamaryje lenkai jaučiasi gerai	15

ŠVIETIMAS

A. Zajančkauskas. Jubiliejinė karaimų kalbos stovykla Trakuose	10
--	----

KULTŪRA

Paveiksluose – širdies padiktuoti vaizdai	11
Tarptautinis festivalis „Baltijos aušros“ Palangoje	12
Kaune – paroda „Tautinės mažumos laikinojoje sostinėje“	14

NAUJIENOS, ĮVYKIAI, FAKTAI

Vilniaus žydų viešajai bibliotekai padovanota knygų kolekcija iš JAV	13
Pagerbė dainininko atminimą	13
Lenkijos mokslininkai analizuoja Lietuvos lenkų padėtį	17
Bukovinos Karuzo koncertavo ir Lietuvoje	18
Lietuvoje mažėja tautinių mažumų atstovų	18
Siekama mažinti diskriminaciją ir ugdyti toleranciją	18

TRADICIJOS IR PAPROČIAI

Salam aleikum, Sabantujau!	16
Žolinę kartu šventė įvairių tautų atstovai	17

NAUJOS KNYGOS

Reikšmingas leidinys apie Holokaustą Lietuvoje	19
Išleistas rusų – karaimų kalbų žodynas	19
Menine kalba – apie tai kas jaudina	19

TAUTINĖS MAŽUMOS UŽSIENYJE

Tautinės mažumos Suomijoje	20
----------------------------------	----

Summary	20
---------------	----

Etninė politika – nuolatinis valstybės rūpestis

Liepos 19 d. Tautinių bendrijų namuose įvyko Tautinių mažumų reikalų koordinavimo komisijos posėdis, kuriam pirmininkavo Ministras Pirmininkas Andrius Kubilius. Posėdyje dalyvavo tautinių bendrijų atstovai, ministrai: kultūros – Arūnas Gelūnas, socialinės apsaugos ir darbo – Donatas Jankauskas, švietimo ir mokslo – Gintaras Steponavičius, užsienio reika-

Posėdžio metu.

Vlado Uznevičiaus nuotr.

lų – Audronius Ažubalis, vidaus reikalų – Artūras Melianas. Posėdyje buvo aptarta dabartinė etninė situacija Lietuvoje, apsvaistytos aktuales tautinėms bendrijoms problemos. Vėliau A. Kubilius su posėdyje dalyvavusiais Vyriausybės nariais apžiūrėjo Tautinių bendrijų namų patalpas, susipažino su jų veikla, bendravo su tautinių bendrijų atstovais.

Jonas RUMŠA

Reikalinga atskira institucija

Tautinių bendrijų tarybos pirmininkas Mahiras Gamzajevs posėdyje kalbėjo, kad „valstybės etninės politikos formavimas ir jos koordinavimas neturėtų apsiriboti vien tik tautinių mažumų organizacijų kultūrinių projektų finansavimu. Etnopolitika nėra tiksliai šokiai ir dainos“.

Jo nuomone, panaikinus Tautinių mažumų ir išėivijos departamentą, šalyje neliko institucijos, kuri užsiimtų etnopolitika ir aprėptų visas tautinių mažumų problemas, koordinuotų kitų įstaigų darbą šioje srityje.

„Mūsų nuomonė nesikeičia – turi būti įsteigta atskira valstybinė institucija. Ji privalėtų nuolat vykdyti etnopolitinės situacijos šalyje ir atskiruose jos regionuose monitoringą, atlikti gaunamos informacijos analizę ir siūlyti problemų sprendimo būdus, o šiuo metu esamos jėgos yra išskaidytos, veikia neefektyviai ir vertikaliai, ir horizontaliai,“ - teigė M. Gamzajevs.

Jis kalbėjo, kad sunku paaiškinti, kodėl taip stringa naujo Tautinių mažumų įstatymo rengimas.

Kartu M. Gamzajevs pažymėjo, kad jokie įstatymai ir institucijos savime neišspręs etnopolitikos problemų.

„Etnopolitikos gairės turi būti grindžiamos pilietiškumu ir lojalumu mūsų valstybei. Finansuojami projektai turėtų būti vertinami ne skambiais juos pateikusių organizacijų veiklos atitikimo visuomenės ir valstybės interesams kriterijais. Kitaip tariant turime prisiminti ne tik savo teises, bet ir pareigas. Valstybės ir jos piliečių, nepriklausomai nuo jų tautybės, dialogas turi vykti geranoriškumo pagrindu. Ne viskas turi būti matuojama finansais, svarbu turėti pilietinę poziciją, o valstybės požiūris į savo piliečius turi būti kaip į jos ateities kūrėjus“, - teigė jis.

Laukia didesnės paramos

Ukrainiečių bendruomenės atstovė Natalija Šertvytienė pažymėjo, kad mažai kalbama apie tautinių mažumų

indėlių atkuriant Lietuvos nepriklausomybę, nutylimas bendrijų dalyvavimas Sąjūdyje, daugiau reikia rūpintis, kaip išsaugoti tautinių mažumų kultūros paveldą.

N. Šertvytienės nuomone, daug problemų turi mažai skaitlingos bendrijos. „Mes negauname finansinės paramos iš Ukrainos, neturime pakankamai lėšų kultūrinei veiklai. Labai gerai, kad yra lenkiškos, rusiškos mokyklos, bet mums, mažoms bendruomenėms, sunku išlaikyti sekmadienines mokyklas“, - sakė ji.

Mažų bendrijų problemas pabrėžė ir M. Gamzajevs.

„Iš dalies neskaitlingos tautinės bendrijos jaučiamės paimtos įkaitais didelių bendruomenių. Jaučiamės jų reikalavimų įkaitais. Mes neskubinam Vyriausybės daryti tokių žingsnių, kurių reikalauja didelės bendruomenės. Mes suprantame, kad Lietuvos etnopolitikos, geopolitikos situacija skiriasi nuo Vakarų Europos šalių“, - teigė jis.

Rūpi visos bendrijos

Premjeras A. Kubilius pabrėžė racionalaus dialogo tarp tautinių bendrijų ir valdžios institucijų svarbą.

„Mes tikrai rūpinamės visomis bendrijomis ir šiandien atėjome pas tas bendrijas, kurios tikrai, kaip pačios įvardijo, tyliai dirba. Mums tikrai rūpi

jų reikalai ir, kaip rodo mūsų patirtis, siekiant rasti tinkamus sprendimus vienokioms ar kitokioms problemoms reikalingas dialogas. O dialogas reikalauja tylaus racionalumo“, - sakė A. Kubilius.

„Kai pradedama kurias nors problemas garsiai emocionaliai bandyti pateikti, tai dažniausiai yra taip, kad tie, kurie bando taip problemas pateikti, nenori, kad tos problemos būtų išspręstos“, - teigė jis.

Dėmesys neformaliai švietimui

Švietimo ir mokslo ministras G. Steponavičius teigė, kad pastaruoju metu suaktyvėjo įvairių tautinių mažumų iniciatyvos steigti sekmadienines mokyklas ir žadėjo joms paramą.

„Mes norėtume kartu ir su savivalda atrasti būdus, kad būtų vieta kur rinktis, kad atsirastų metodinė pagalba tiems, kurie dirbs su vaikais – ar pedagogai, ar tie, kurie nėra pedagogai, bet entuziastai, jeigu reikės, ir tas poreikis bus identifiukuotas, įvairi mokomoji

medžiaga. Tos iniciatyvos dabar kaip grybai po lietaus kyla ir mes jas tikrai norime paremti“, - sakė ministras.

Jo nuomone, tokios iniciatyvos mokyti tautinių kalbų kyla ir mažose, ir didesnėse bendrijose.

„Lietuviškuose miestuose kaip Kaune ar Alytuje rusų bendruomenė kelia klausimus, kad jie norėtų turėti daugiau vaikų, einančių į lietuviškas mokyklas, bet iš mišrių ar rusiškų šeimų savaitgalį besimokančių savo gimtosios kalbos. Tikrai į tokias iniciatyvas mes reaguosime ir net labai nedidelių bendrijų – štai girdime, kad baltarusių bendruomenė Vilniuje norėtų atidaryti galbūt darželį ir pradines klases ne tik Karoliniškėse esančioje mokykloje, bet ir Naujojoje Vilnioje. Tokie sprendimai yra girdimi iš totorių – iniciatyva dėl vaikų darželio grupės atidarymo“, - teigė G. Steponavičius.

Namai bus suremontuoti

Dėl lėšų trūkumo užsitiesė Tautinių bendrijų namų remontas. Prieš keletą metų darbus teko nutraukti.

Tautinių bendrijų namai pernai minėjo savo veiklos 20-metį. Čia yra įsikūrusios vienuolika tautinių mažumų organizacijų, veikia Valstybinės kalbos mokymo, Informacijos centrai, vyksta daugybė kultūrinių renginių.

„Šio projekto biudžetą sudaro apie trys milijonai litų. Aš pats stebiu situaciją, lankausi čia ir tai kas padaryta yra puiku. Padaryti lieka visai nedaug. Darbams užbaigti reikia apie 1,9 mln. litų. Vienintelis diskusijų klausimas – darbų baigties terminai. Jie bus baigti 2013 m. ar 2014 m. – priklausys nuo mūsų biudžeto. Kol kas didesnio optimizmo neturime, jeigu rudenį bus aiškesnė padėtis, tada svarstysime galimybę darbus baigti 2013 m.“, - pažymėjo kultūros ministras A. Gelūnas.

Jis taip pat informavo, kad paskutiniu metu buvo susitikęs su rusų, lenkų, baltarusių ir ukrainiečių bendruomenių atstovais, kas leido „išsiginėti į specifines kiekvienos bendruomenės problemas“. Artimiausiu metu ministras susitiks su žydų, totorių ir karaimų bendruomenėmis.

Europos žydų kultūros dienos: ekskursijos, koncertai, parodos

Rugsėjo 1-2 dienomis Lietuvoje vyko tradicinės Europos žydų kultūros dienos. Tai sudėtinė Europos Tarybos remiamos programos „Žydų kultūros paveldo kelias Europoje“ dalis. Pirmąjį rugsėjo savaitgalį besidomintieji žydų kultūra 27 Europos šalyse kviečiami į parodas, koncertus, seminarus, paskaitas. Lietuva šioje programoje dalyvauja nuo 2004-ųjų metų.

Šių metų Europos žydų kultūros renginiai pristatė žydų kasdienio gyvenimo kultūrą: gyvenamosios ypatumus, kasdienes tradicijas, amatus, būdo bruožus, humorą.

Vilniečiams buvo surengtos dvi ekskursijos po sostinę. Vienoje jos dalyviai susipažino su istorinio žydų kvartalo Senamiestyje kasdienybe, jo užstatymo savitumais bei svarbiausiomis vietomis, XX amžiaus pradžios žydų inteligentiškosios, miestietiškosios gyvenamosios kultūra, žymiomis to meto asmenybėmis bei jų nuopelnais.

Kita ekskursija – „Netikėti Vilniaus žydų pasivaikščiojimai“ – prasidėjo Lu-

kiškių aikštėje, tęsėsi Gedimino prospektu, pro Katedros aikštę, Vilniaus universitetą ir baigėsi Rotušės aikštėje, kurioje buvo kalbama apie žydų istoriją, garsių žmonių, tarp jų kompozitoriaus Benjamino Gorbulskio, poeto Nobelio premijos laureato Josifo Brodskio, pėdsakus šiose vietose.

Popietę Žydų kultūros ir informacijos centre lektorė dr. Larisa Lempertienė skaitė paskaitą „Nuo lopšio iki kapo: humoras žydų dvasiniame gyvenime“.

Su žydų humoru galėjo susipažinti ir Joniškių gyventojai. Šio miestelio sinagogoje vyko renginys „Per humorą – į praeities tradicijas“. Joniškėčiai

buvo pakviesti paklausti dailininko, karikatūristo, animatoriaus, režisieriaus Iljos Bereznicko pasakojimo apie žydų tautos tradicijas, pasižiūrėti jo karikatūrų parodos.

Šiaulių „Aušros“ muziejaus Chaimo Frenkelio vilos parke Rafailas Karpis, Darius Mažintas, Arkadijus Gotesmanas, Petras Vyšniauskas atliko žydų kompozitorių bei žydų liaudies dainų jidiš ir hebrajų kalbomis su džiazu interpretacijomis. Klausytojai galėjo pamatyti parodą, kurioje atspindima žymiausio visų laikų Šiaulių fabriko Ch. Frenkelio fabriko istorija.

Įvairūs renginiai, skirti Europos žydų kultūros dienoms, kurias organizavo Kultūros paveldo departamentas prie Kultūros ministerijos, vyko ir kituose Lietuvos miestuose bei rajonuose.

TBN inf.

P. Skorinos mokykloje – baltarusių švietimo muziejus

Sostinės Karoliniškių mikrorajone buvusiame vaikų darželyje įsikūrusi Pranciškaus Skorinos vidurinė mokykla įsteigė baltarusių švietimo muziejų ir puoselėja planus toliau jį plėsti.

Jonas RUMŠA

Idėja neužgeso

Idėja įkurti Vilniaus P. Skorinos mokykloje muziejų priklauso a. a. Leonidui Muraškai, žyriam Lietuvos operos artistui, baltarusių bendruomenės veikėjui.

Literatūriniame A. Puškino muziejuje Vilniuje buvo daug medžiagos apie baltarusių poetą Janką Kupalą. Ji nesiderino su šio muziejaus paskirtimi ir lankytojams nebuvo rodoma. Eksponatai, dūlėje saugyklose, buvo perduoti baltarusiams. L. Muraška pasiūlė P. Skorinos mokykloje įsteigti baltarusių literatūros klasiko muziejų. Tačiau pradėti darbai vėliau sustojo, o eksponatai perduoti mokyklai.

Prieš porą metų mokyklą renovavus, atsirado vietos muziejui, aiški tapo jo koncepcija. „Tai bus baltarusių švietimo istorijos muziejus. Jį sudarys trys skyriai. Viename bus eksponuojama medžiaga, pasakojanti apie Vilniuje veikusią baltarusių gimnaziją ir jos tęsėją šiandien – P. Skorinos mokyklą. Kitas skyrius bus pašvęstas baltarusių rašytojams, kurių biografijos vienaip ar kitaip susijusios su Vilniumi. Trečias muziejaus skyrius skirtas P. Skorinai ir M. Mažvydui“, - apie muziejų pasakoja mokyklos direktorė Galina Sivolova.

Paliko ryškų pėdsaką

Direktorė džiaugiasi, kad eksponatų yra labai daug. Apie kiekvieną jų galima būtų pasakoti ne vieną valandą. Daug įdomios medžiagos yra

skyriuje apie baltarusių gimnaziją, kuri Vilniuje veikė nuo 1919 m. iki 1944 m. Ši mokykloje įstaiga davė pasauliui nemažai ryškių asmenybių. Daugelis vėliau žinomų baltarusių – rašytojų, poetų, mokslininkų, menininkų, medikų baigė Vilniaus baltarusių gimnaziją arba joje dirbo. Čia dėstė baltarusių literatūros klasikai Maksimas Tankas ir Maksimas Hareckis.

Gimnazijos direktoriumi vienu metu dirbo Borisas Kitas. Tokiu žmogumi didžiutęsi bet kuris pasaulio miestas. B. Kitas – pasaulinio garso mokslininkas astronautikos srityje, fizikas, chemikas, Merlendo universiteto (JAV) profesorius, dirbęs NASA centre, daugelio tarptautinių akademijų narys, tarptautinių premijų laureatas. Muziejuje eksponuojama B. Kito prisiminimų knyga, kurioje jis pasakoja apie savo ilgą ir turiningą gyvenimą, mokslinę veiklą, žmones. Šiomet buvusiam vilniečiui sukako šimtas dveji metai.

Muziejuje yra ir daugiau baltarusių emigrantų knygų, išleistų Kanadoje, Australijoje, Vakarų Vokietijoje.

Įdomu paimti į rankas tarpukariu išleistus vadovėlius, iš kurių mokėsi baltarusių gimnazijos gimnazistai.

Po dviejų metų švęsianti dvidešimtmetį P. Skorinos vidurinė mokykla yra baltarusių gimnazijos tęsėja,

Daug ką muziejuje turi aptarti mokyklos direktorė G. Sivolova (k.) ir mokytoja J. Starkuvienė.

Autoriaus nuotr.

rašo naujus istorijos puslapius, kurie irgi atspindėti muziejuje.

Pagerbė knygą ir jos kūrėjus

Kaip teigia G. Sivolova, penkiolika baltarusių rašytojų, poetų vardai vienaip ar kitaip yra susiję su Vilniumi. Tai Janka Kupala, Maksimas Tankas, Jakubas Kolosas, Maksimas Bohdanovičius, Pranciškus Boguševičius, Vladimiras Korotkevičius, Janas Čečotas, Alojiza Paškevič-Ciotka ir kt. Muziejuje bus galima susipažinti su jų biografijomis, kūryba, knygomis, to meto fotografijomis.

Vienas muziejaus skyrius, kaip minėjo direktorė, skirtas P. Skorinai ir M. Mažvydui. Baltarusių spaustuvininkas, pirmosios knygos baltarusių kalba leidėjas ir pirmosios lietuviškos knygos autorius tarsi susitiks muziejaus stenduose.

Jame taip yra nedidelė etnografinė dalis. Eksponatus jai sunėšė patys mokiniai. Čia ir lygintuvai, ir įvairūs namų rakandai, kuriais naudojosi jų seneliai ir proseneliai ir kuriuos vaikai rado kaimuose Vilniaus krašte ir Baltarusijoje.

Padės Minskas

Tačiau eksponatų gausa kelia ir rūpesčių. Kaip turimą medžiagą išdėstyti, kad ji būtų ne tik informatyvi, bet ir estetiškai pateikta. G. Sivolova apgailestauja, kad nei Lietuvoje, nei

Baltarusijoje nėra mokymo įstaigos, kurioje būtų galima įgyti muziejininkystės žinių. Paramą pažadėjo Minsko dailės kolegija, kurios specialistai padės pagaminti standus, dizaineriai parinks šriftus, konsultuos.

Nuo šių mokslo metų muziejus

turi globėją. Juo „puse etato“ rūpinasi mokytoja Jelena Starkuvienė.

Kaip sakė mokyklos vadovė, muziejus nėra kažkokia atskira salelė, atskirta nuo šiandieninio aktyvaus mokyklos gyvenimo. Muziejaus medžiaga panaudojama mokymo ir auklėjimo procese.

Du valstybinės kalbos kursų dešimtmečiai: patirtis ir perspektyvos

Birželio 14 d. Tautinių bendrijų namuose vyko Apskritojo stalo diskusija „Valstybinės kalbos kursų organizavimas: patirtis ir perspektyvos“. Joje dalyvavo Kultūros ministerijos, Valstybinės lietuvių kalbos komisijos, kai kurių tautinių bendrijų atstovai.

Valstybinės kalbos kursų Tautinių bendrijų namai rengia jau dvidešimt metų. Apie sukauptą šio darbo patirtį, išvadas kalbėjo Tautinių bendrijų namų direktorė Alvida Gedaminskienė.

Per šį laiką kursuose mokėsi per du tūkstančius įvairių tautybių žmonių. Buvo formuojamos ir atskirų tautybių atstovų grupės: ukrainiečių, armėnų, graikų, baltarusių, romų. Nuo 2005-ųjų metų veikia Valstybinės kalbos mokymo centras, kuriame lietuvių kalbos mokėsi 40 klausytojų grupių. Kito jų kontingentas. Kaip rodo tyrimai, jeigu prieš 10-12 metų daugiausia kursus lankė vietos gyventojai, tai dabar išmokti valstybinę kalbą vis daugiau pageidauja neseniai į Lietuvą gyventi atvykę žmonės iš kitų šalių, daugiausia iš Rusijos, Baltarusijos, Kazachstano, Ukrainos, Estijos.

„Esame dėkingi Valstybinei lietuvių kalbos komisijai, su kuria produk-

tiviai bendradarbiaujame daug metų ir kuri finansuoja kursų darbą“, - sakė A. Gedaminskienė.

Labai svarbu kursų lankytojų motyvacija. „Jeigu anksčiau dauguma jų teigė, kad nori išmokti kalbos dėl darbo, tai dabartiniu metu kaip mokymosi motyvas dažniau įvardijamas tikslas bendrauti, geriau pažinti Lietuvos istoriją, geografiją, tradicijas“, - teigė A. Gedaminskienė.

Ką kursai duoda klausytojams, buvo galima įsitikinti iš Apskritojo stalo diskusijoje dalyvavusių buvusių klausytojų pasisakymų. Marija mažiau kaip prieš metus iš Rusijos atvyko gyventi į Lietuvą. Šiomet lankė Valstybinės kalbos kursus. Ji jau kalba lietuviškai. Marija sakė, kad jai buvo labai svarbu išmokti lietuvių kalbą.

Kursų klausytoja Elena sakė, kad kalbą geriau galima išmokti, kai mažesnės klausytojų grupės.

Apskritojo stalo dalyviai disku-

tavo dėl kursų trukmės, aprūpinimo mokymo priemonėmis. Dabartiniu metu kursų trukmė – 52 akademinės valandos. „Kad mokymas būtų integralus, teoriją reikia susieti su praktika. Valandų mažoka“, - sakė kursų mokytoja metodininkė Aušra Pakalkienė. Jos nuomone, sunku gauti naujausių mokymo priemonių.

Daiva Vaišnienė, neseniai pradėjusi eiti Valstybinės lietuvių kalbos komisijos pirmininkės pareigas, pažymėjo, kad vienas iš jos vadovaujamos institucijos prioritetų – siekti, kad kitataučiai mokėtų valstybinę kalbą. Dėl to reikia panaudoti įvairias mokymo formas. Kaip vieną tokių, D. Vaišnienė paminėjo ir nuotolinio mokymo programas.

Kultūros viceministras Stanislav Vidtmann pabrėžė, kad tautinių mažumų integracija turi būti visapusiška. „Valstybinės kalbos mokymas čia turi būti prioritetas. Tačiau negalima apsiriboti tik kalbos mokymu. Labai svarbu į kalbos mokymą integruoti Lietuvos istoriją, kultūrą, geografiją. Manau, kad tai bendras valstybės reikalas“, - teigė viceministras.

TBN inf.

Atėjo Rugsėjo 1-oji – Mokslo ir žinių diena.

Mūsų šalyje, be įprastų mokyklų, jau daug metų gyvuoja neformalaus ugdymo įstaigos – šeštadieninės-sekmdieninės mokyklos. Jose tautinių bendrijų vaikai, jaunimas mokosi gimtosios kalbos, etnokultūros, savo tautos istorijos, susipažįsta su jos tradicijomis, papročiais. Tokiu būdu sudaromos sąlygos puoselėti

tautinių bendrijų nacionalinį identitetą, siekiama išsaugoti kultūrinę ir kalbinę įvairovę, kuri yra didelis mūsų valstybės turtas. Kad visa tai nėra tušti žodžiai liudija kasmet vykstantys tautinių mažumų šeštadieninių-sekmdieninių mokyklų festivaliai, kuriuose mokiniai deklamuoja eiles, dainuoja, vaidina gimtąją kalbą, šoka tautinius šokius, groja nacionaliniais muzikos instrumentais.

Gilios pagarbos ir padėkos nusipelno kuratoriai, mokytojai, kurie, aukodami savo laisvalaikį, negailėdami jėgų, dirba šiose ugdymo įstaigose.

Naujųjų mokslo metų proga nuširdžiai sveikiname Jus, šeštadieninių-sekmdieninių mokyklų mokinius, mokytojus, kuratorius, rėmėjus, linkime Jums gražaus, sutartinio darbo ir visokeriopo sėkmės.

Tautinių bendrijų namai

Šiaulių krašto tautinės mažumos: istorija ir dabartis

Gegužės 16 d. Šiaulių apskrities Povilo Višinskio viešoji biblioteka surengė konferenciją „Šiaulių regiono tautinių mažumų kultūrų savitumai ir bendrumai“. Pranešimą „Šiaulių miesto gyventojų tautinės sudėties kaita iki 1940 m.“ skaitė vyriausioji bibliotekininkė, Amerikos skaityklos koordinatorė Roma Baristaitė. Ji atsakė į „Tautinių bendrijų naujienų“ klausimus.

Jonas RUMŠA

- Kokia buvo Šiaulių miesto gyventojų tautinė sudėtis ir kaip ji kito Jūsų pranešime nagrinėjamu laikotarpiu?

- Pranešime nagrinėta Šiaulių miesto gyventojų tautinės sudėties kaita apėmė laikotarpį nuo XV-ojo a. iki 1940 m. sovietinės okupacijos. Iki XVIII-ojo a. pradžios pokyčių Šiaulių miesto gyventojų tautinė sudėtis buvo vienalytė, lietuviai sudarė daugiau kaip 90 proc. gyventojų. Tik XVIII-ojo a. 2-4-ajame dešimtmėčiuose nulėmus ekonominiams motyvams, kai reikėjo rūpintis Šiaulių atgaivinimu, čia pradėta kviesti naujus gyventojus. 1731 m. buvo duotas leidimas mieste kurtis žydams, XVIII a. antroje pusėje jie sudarė apie 5 proc. Šiaulių gyventojų. Tuo pačiu laikotarpiu LDK rūmų išdinininko ir ekonomijų administratoriaus Antano Tyzenhauzo reformos, skatinusios Šiaulių miesto augimą, numatė steigti manufaktūras, plėtoti amatus, sudaryti palankesnes prekybos sąlygas. Tuo pagrindu iš užsienio buvo kviečiami amatininkai, padaugėjo vokiškai kalbančių asmenų.

XIX a. pabaigoje ir XX a. pradžioje padaugėjo rusų tautybės gyventojų. Tai buvo susiję su carizmo vykdoma rusinimo politika.

Tuo laikotarpiu taip pat padidėjo žydų ir sumažėjo lenkų. Lenkų tautybės žmonių sumažėjimas daugiausia mieste sietinas su besiplečiančiu

lietuvių tautiniu judėjimu bei jo sukeltais tautinės savimonės pokyčiais.

1923 m. gyventojų surašymo duomenimis, pagal tautybę buvo: lietuvių – 70,4 proc., žydų – 25 proc., rusų – 1,4 proc. Kitų tautybių gyventojai (vokiečiai, lenkai, latviai ir kt.) sudarė mažiau kaip po vieną procentą.

Komplikuota yra romų apsigyvenimo Šiauliuose tema. Konferencijoje ji net nebuvo nagrinėjama. Beveik nėra informacijos, leidžiančios tyrinėti šios bendruomenės kaitą ir įtaką mieste. To priežastis – klajokliškas romų gyvenimo būdas, atsiribojimas nuo kitų tautų kultūrinių įtakų, gyvenimas uždaroje bendruomenėse, vietos teisės ir tradicijų nepaisymas.

- Konferencijoje buvo nagrinėjami tautinių mažumų kultūrų savitumai ir bendrumai. Gal pirmiausia prašyčiau aptarti savitumus.

- Istoriniame kontekste pirmiausia būtent ir išryškėjo tautinių mažumų, kurios tuo metu nebuvo taip įvardintos, savitumai. Svarbiausias veiksnys, nulėmęs visus kitus, buvo priklausymas tam tikrai religinei bendruomenei. Kiekviena naujai mieste apsigyvenusi gyventojų grupė savo sąsėlumą pradėjo nuo kulto pastato statybos ir kapinių įkūrimo. Pirmoji sinagoga buvo pastatyta ir pradėjo veikti 1748 m., evangelikų-liuteronų bendruomenė susikūrė 1773 m., tačiau savo maldos namų iš karto neturėjo, glaudėsi, kur ga-

Bibliotekininkė Roma Baristaitė yra surinkusi vertingos medžiagos apie Šiaulių krašto tautinių mažumų istoriją.

lėjo. 1854 m. vokiečių barono von Roppo pastangomis ir lėšomis grafo N. Zubovo dovanotame sklype buvo pastatyta liuteronų kirchė, kurioje pamaldos vykdavo vokiečių bei latvių kalbomis. 1841 m. pradėjo veikti stačiatikių cerkvė. Iš to sekė įvairių švenčių, papročių, tradicijų bei kalbos puoselėjimas ir saugojimas tos bendruomenės viduje. Netgi carinė valdžia statistinius gyventojų duomenis teikė pagal religijos išpažinimą.

- Kokia buvo tautinių mažumų kultūrinė veikla tarpukariu?

- Du nepriklausomos Lietuvos dešimtmečiai Šiaulių tautinėms mažumoms buvo aktyvios kultūrinės, švietėjiškos veiklos metais.

Žydų kultūros sąjungos Šiaulių skyrius siekė suvienyti žydų visuomenės jėgas, pripažįstančias jidiš kalbą. Didelis dėmesys buvo skiriamas žydų jaunimui, jo švietimui. Veikė žydų gimnazija, vidurinė mokykla, du vaikų darželiai, organizaci-

jos, kurių tikslas buvo sujungti žydu jaunuomenę ir tautišku auklėjimu lavinti jos kūną bei sielą. Mieste buvo net kelios žydu bibliotekos, instrumentinės muzikos ansamblis, suaugusiųjų ir vaikų chorai..

Vokiečiai turėjo savo progimnaziją su dėstomąja jų gimtąja kalba. Progimnaziją išlaikė vokiečių draugija. 1920 m. Šiauliuose įregistruota kultūrinė vokiečių bendrija Kulturverband. Veikė vokiečių choras, dramos būrelis, šokių ansamblis.

Latvius apie save telkė latvių susivienijimo Šiaulių skyrius.

Lenkai būrėsi apie draugiją „Oswiata“.

- O kokie buvo kultūrų bendrumai?

- Kultūrų bendrumai išplaukia iš jų savitumų. Kitataučius jungė poreikis išsaugoti savo tradicijas ir tuo pačiu išlikti tolerantiškiems vieni kitų bei vietinių gyventojų atžvilgiu. Nebuvo tai paprasta įgyvendinti, o ir šiandien dar mokomės, kaip gerbti kitatautį mūsų visuomenės narį. Kai kurios tautinės grupės neišvengiamai turėjo tam tikrų tarpusavio ar su vietiniais bendrų ar panašių religinių, kalbinių, paprotinių bei gyvenimo būdo sąlyčio taškų, kurie kaip bendrumai siejo juos ir skatino tarpusavio bendravimą. Lenkai lankėsi katalikiškoje lietuvių bažnyčioje, savo artimuosius laidojo tose pačiose katalikų kapinėse, šventė tas pačias religines šventes. Latviai ir vokiečiai buvo liuteronai, turėjo savo kapines. Latviai galėjo susikalbėti su lietuviais, rusai su baltarusiais ar ukrainiečiais, juos jungė ir bendra religija bei gyvenimo būdas. Tiesa, tarp pačių rusų buvo religinė priešara, atsižvelgiant į tai, kam jie priklausė – sentikiams ar stačiatikiams.

- Kokį poveikį tautinių mažumų kultūrai turėjo lietuvių kultūra ir atvirkščiai?

- Etninių grupių asimiliacijos procesas su vietiniais gyventojais

buvo neišvengiamas. Tautinį savitumą šios grupės galėjo puoselėti bendruomenės viduje, tačiau pagrindinė jų veikla ir pragyvenimo šaltinis buvo susietas su ekonominiu gyvenimu. Tokiu būdu jie turėjo gana glaudų kontaktą su vietiniais lietuviais, tuo pačiu susipažino su jų kultūra, kuri, žinoma, darė įtaką tautinių mažumų kultūroms. Vienas iš labiausiai akivaizdžių kultūros mainų procesų buvo ir yra mišrios santuokos. Gražus kultūrų poveikio pavyzdys Šiauliuose ir jų regione yra grafų Zubovų giminė. Grafas Platonas Zubovas XVIII a. pabaigoje gavęs dovanų šias žemes, jas aplankė vos kartą, o jo palikuonys Spaudos draudimo laikotarpiu jau steigė slaptas lietuviškas mokyklas. 1891 m. įkurtos „Šiaulių gimnazijos beturčiams šelpti“ draugijos pagrindiniai šelpėjai buvo grafas N. Zubovas, V. Cumftas, Ch. Frenkelis, P. Rogalinas ir kt. XIX a. pabaigoje ir ypač XX a. pradžioje lenkiškai kalbanti miesto bajorija paremdavo lėšomis lietuviškus kultūrinius renginius, o kai kurie iš jų ir patys aktyviai juose dalyvaudavo. Tarpukariu kai kurie žydu vaikai mokėsi Šiaulių miesto berniukų ir mergaičių gimnazijose arba kartu su lietuviais lankė savivaldybės išlaikomas pradžios mokyklas.

Tautinių bendrijų atstovai konferencijoje.

Giedriaus Baranausko („Šiaulių kraštas“) nuotraukos

- Kokių tautybių bendrijos šiandien veikia Šiauliuose? Ar mieste pastebima jų veikla?

- Šiauliuose savo tradicijas tęsia tos pačios istoriškai susiformavusios tautinės mažumos, prie jų jungiasi ir naujai atsiradusios. Apie savo veiklą jų atstovai pasakojo konferencijoje.

- Konferencijoje buvo tariamasi dėl tautinių mažumų kultūrų dienų mieste...

- Vienas iš konferencijos tikslų buvo apjungti kiek įmanoma daugiau Šiaulių regione gyvuojančių tautinių bendruomenių ir pasiūlyti joms bendradarbiauti su biblioteka. Kadangi mūsų krašto bendruomenės neturi savo Tautų namų, biblioteka pasiūlė laikinai jiems čia prisiglausti ir puoselėti savo veiklas. Rudenį planuojame organizuoti Šiaulių regiono tautinių mažumų kultūrų dienas. Tai būtų pirmas toks renginys, apjungiantis visas bendruomenes. Atskirų bendruomenių renginiai yra vykę mūsų bibliotekoje, tačiau šis turėtų būti kompleksinis, didesnės apimties ir galbūt tęstinis. Kaip pasiseks, nemaža dalimi priklausys nuo pačių bendruomenių aktyvumo ir geranoriškumo.

- Minėtą konferenciją parėmė JAV ambasada Lietuvoje. Kaip

atsirado ryšys būtent su JAV ambasada?

- Šiaulių apskrities Povilo Višinskio viešojoje bibliotekoje 2005 m. JAV ambasados Lietuvoje ir bibliotekos susitarimu buvo įsteigta Amerikos skaitykla. Jos tikslas – supažindinti bendruomenę su Amerikos kultūra, ekonomika, literatūra, istorija bei skatinti abiejų šalių kultūrinį bendradarbiavimą. JAV ambasada yra ne tik skaityklos steigėja, bet ir jos veiklos rėmėja.

Amerikiečių nacija susiformavo iš viso pasaulio tautų ir rasių. Tai šalis, kuri nuėjo ilgą ir sudėtingą tautos sukūrimo kelią ir sugebėjo išspręsti daug keblių rasinių ir tautinių problemų. Kai kurie jos pavyzdžiai yra puikiai priimtini ir mūsų tautinių mažumų įsiliejimui į krašto bendruomenę. 2009 m. teko lankytis Pitsburgo universitete (Pensilvanijos valstija, JAV), kuriame yra atskirų bendruomenių pastangomis ir lėšomis įrengtos dvidešimt devynių tautų auditorijos (Nationality Rooms). Kas labai džiugu mums, lietuviams, kad čia yra ir Lietuvos auditorija. Pitsburge savo metu telkėsi sunkioji pramonė, tad gausi imigrantų banga, ypatingai iš Rytų Europos, užplūdo šį miestą, ieškodama sau pragyvenimo šaltinio. Iki šių dienų išlikusios įvairios etninės grupės, kurių priskaičiuojama arti 80, yra susibūrusios į savo bendruomenes ir stengiasi išsaugoti savo tautiškumą bei tradicijas. Deja, savo metu gan stipri buvusi lietuvių bendruomenė šiandien savo veiklos jau nebetęsia.

Konferencijoje apie savo gyvenimą ir veiklą kalbėjo Šiaulių tautinių bendrijų atstovai. Štai kai kurios jų mintys.

Rafikas Kazarianas, Šiaulių apskrities armėnų bendruomenės pirmininkas:

- Šiaulių apskrityje gyvena apie 30 armėnų šeimų. Dalis yra mišrios,

dalis – vienatautės. Ne visi vaikai bemoka armėniškai, bet, kad ir gimė čia, širdyje išlaikė Armėniją.

Mūsų bendruomenės tikslas – siekti, kad jaunimas, gimęs Lietuvoje, neužmirštų armėnų papročių, tradicijų. Esame sudarę armėnų-lietuvių kalbų žodyną, švenčiame šventes, organizuojame parodas.

Aš pats Lietuvoje gyvenu per 30 metų, bet niekada nė nepagalvoju, kad man čia sunku ir reikia kitur važiuoti.

Liuda Stankienė, Šiaulių vokiečių bendrijos pirmininkė:

- Vokiečių Šiauliuose ir apskrityje yra nemažai, bet bendrijai priklauso apie keturiasdešimt žmonių.

Prasidėjus Antrajam pasauliniam karui, vokiečiai repatriavo į Vokietiją. Karui baigiantis, su mama patekome į sovietų zoną. Sužinojė, kad mano tėtis buvo karys, išodino mus į traukinį ir pasakė, kad važiuosime namo. Prie sienos sužinojome, kad veža į Sibirą. Mus išgelbėjo dvi rusės moterys, paraginusias: „Tvoroje yra skylė, bėkite. Tik nesirodykite savo krašte“.

Po karo bijojome pasakyti esą vokiečiai. Mama į Vokietiją repatriavo 1959 m. Aš jau buvau ištekėjusi už lietuvio, taip ir likau Lietuvoje.

Bendriją įkūrėme 1993 m. Mūsų bendrijos narių dabar labai sumažėjo. Vokiškai kalba tik penkios moterys.

Dzintra Elga Staniulienė, Lietuvos literatūros vertėjų sąjungos narė:

- Kiek šiame krašte gyvena latvių, nėra suskaičiuota, bet apie 300 šeimų tikrai bus.

Ar latvių vaikai moka gimtąją kalbą, priklauso nuo šeimos. Mišrioje šeimoje dažniausiai vyrauja mama, todėl mamos gimtąją kalbą vaikas dažniausiai ir kalba.

Latviai yra įkūrę bendruomenes Vilniuje, Kaune, Klaipėdoje, Biržuose, Pasvalyje. Šiaulių apskrityje

gausios Akmenės, Joniškio latvių bendrijos. Šiauliuose latvių yra daug, bet į bendriją kažkodėl nesijungia.

Valentina Šimkuvienė, Šiaulių rusų kultūros centro pirmininkė:

- Pagal 2001-ųjų metų duomenis, Šiauliuose gyveno 6,5 tūkst. rusų. Bet jau tada vienas tūkstantis iš jų savo gimtąją kalbą laikė lietuvių kalbą.

Manau, kad dabar rusų yra apie tris tūkstančius. Vienintelėje mieste rusų mokykloje mokosi 150 vaikų.

Tačiau į Šiaulius rusų ir dabar atvažiuoja nuolatinai gyventi. Man skambina ir klausia, kaip integruotis. Patariu pirmiausia mokytis lietuvių kalbos, o tada kviečiu į mūsų renginius. Labai ilgu žmonėms, kurie ką tik atvažiavo. Mes adaptavomės, asimiliavomės, o jiems dar viskas prieš akis.

Milda Jakulytė-Vasil, Valstybinio Vilniaus Gaono žydų muziejaus darbuotoja:

Šiaulių žydų bendruomenėje šiuo metu yra apie 200 žmonių. Jie kartu švenčia žydiškas šventes, mini žydų tautai reikšmingas datas, vykdo kultūros programas, bendradarbiauja su Šiaulių universitetu, teikia ir skirsto socialinę paramą.

Su Šiauliais yra susijęs ne vienas žydų tautybės asmuo, daug nusipelnęs Lietuvai. Šiaulių gimnazijoje dirbo žymus lingvistas, Jono Jablonskio mokinys Chackelis Lemchenas, sudaręs keturių tomų rusų-lietuvių kalbų žodyną.

Tarpukariu Šiauliuose gyveno 6-7 tūkstančiai žydų. Prasidedant karui, iš miesto spėjo pasitraukti apie vieną tūkstantį žmonių, bet atvyko pabėgėlių iš Pietų Lietuvos, Klaipėdos krašto. Naciams užėjus, mieste buvo apie keturiolika tūkstančių žydų.

Prasidėjo areštai, vėliau buvo vykdomos masinės žudynės. Manoma, kad karą išgyveno 350-500 Šiaulių žydų.

Tautinės bendrijos siekia, kad apie jas daugiau žinotų visuomenė

Rugpjūčio 24 d. Vilniaus kultūros, pramogų ir sporto rūmuose tautinių bendrijų atstovai susitiko su Lietuvos pagyvenusių žmonių asociacijos ir Vilniaus Naujamiesčio bendruomenės nariais.

Susitikimą pradėjo ir vedė Lietuvos pagyvenusių žmonių asociacijos prezidentė Grasilda Makaravičienė.

Renginio dalyvius sveikino Romas Adomavičius, Vilniaus miesto vice-meras, Jūratė Paulionienė, Vilniaus miesto Naujamiesčio seniūnijos seniūnė, Simen Vihard-Zeltinis, Vokietijos paramos ir labdaros fondo prezidentė.

Tautinių bendrijų namų direktorė Alvida Gedaminskienė kalbėjo apie daugiakultūrę mūsų šalies sanklodą, tautinių bendrijų veiklą, tarpkultūrinio dialogo svarbą, Lietuvos pagyvenusių žmonių asociacijos ir Tautinių bendrijų namų siekius prisidėti prie tarptautinės santarvės stiprinimo, šalies tautų kultūrų gilesnio pažinimo.

Savo tautines bendruomenes pristatė: dr. doc. A. Jakubauskas, Lietuvos totorių bendruomenių

sąjungos pirmininkas, K. Sakalauskiene, Lietuvos armėnų sąjungos narė, V. Charitonov, asociacijos „Ruskij dom“ pirmininkas, E. M. Peteraitis, Vilniaus vokiečių bendruomenės pirmininkas, V. Jemeljanovas, Lietuvos rusų bendruomenės atstovas.

Jie papasakojo apie savo bendruomenių veiklą, sieki išsaugoti tautinę tapatybę, tradicijas, papročius, supažindinti su jais visuomenę ir būti visaverčiais jos nariais.

Vakare koncertavo Lietuvos karaimų folkloro ansamblis „Birlik“, Kauno armėnų bendruomenės ansamblis, Vilniaus vokiečių bendruomenės choras, Grigiškių kultūros centro ansamblis „Šaltinėlis“,

Turi ką apie savo gentainius papasakoti Lietuvos totorių bendruomenių sąjungos pirmininkas dr. Adas Jakubauskas.

Salė buvo pilnutėlė.

Tautinių bendrijų namų nuotraukos

Lietuvos moldavų bendruomenės atstovas dainininkas S.Moldavan.

Koncerte dainavo Lietuvos liaudies artistė, Nacionalinės premijos laureatė, profesorė Irena Milkevičiūtė.

Pasibaigus renginiui vyko tautinių bendrijų nacionalinių patiekalų degustacija.

Panašius susitikimus ketinama rengti ir ateityje. „Jais siekiama supažindinti visuomenę su įvairių tautų, gyvenančių Lietuvoje, kultūra, papročiais, tradicijomis, skatinti skirtingų tautų atstovų dialogą, ugdyti tarpusavio supratimą bei toleranciją“ – sakė viena iš renginio organizatorių Tautinių bendrijų namų direktorė A. Gedaminskienė.

TBN inf.

Jubiliejinė karaimų kalbos stovykla Trakuose

Liepos 9-20 d. Trakuose vyko tradicinė tarptautinė karaimų kalbos stovykla. Šiomet ji šventė dešimties metų jubiliejų. Stovyklą rengia Karaimų kultūros bendrija kartu su Upsalos universiteto (Švedija) profesore Eva Csato Johanson. Per praėjusį dešimtmetį stovykla tapo stipriu tarptautiniu karaimiškos vienybės bei modernios tapatybės simboliu.

Aleksandras ZAJANČKAUSKAS

Sukvietė tautiečius

Karaimų kalbos šįmet mokėsi ne tik Trakų karaimai, bet ir mūsų tautiečiai iš Lenkijos, Prancūzijos, Rusijos, Ukrainos, iš viso atvyko 80 dalyvių, o taip pat gausi svečių delegacija iš Turkijos.

Mokyklos dalyvių amžius buvo labai įvairus – nuo trejų iki septyniadešimt penkerių metų. Jiems buvo

parengta įvairi ir turininga programa.

Be kalbos, taip pat vyko rytietišku šokių pamokos, kurias vedė choreografė iš Turkijos Jaşam Balkodža (Yasam Balkoca).

Tradiciskai buvo surengta sporto diena, karaimų kulinarinio paveldo pamokos.

Kitas svarbus šių metų mokyklos bruožas buvo tas, kad vakarinės paskaitos buvo skirtos karaimams, profesionaliems orientalistams ir tiurkologams.

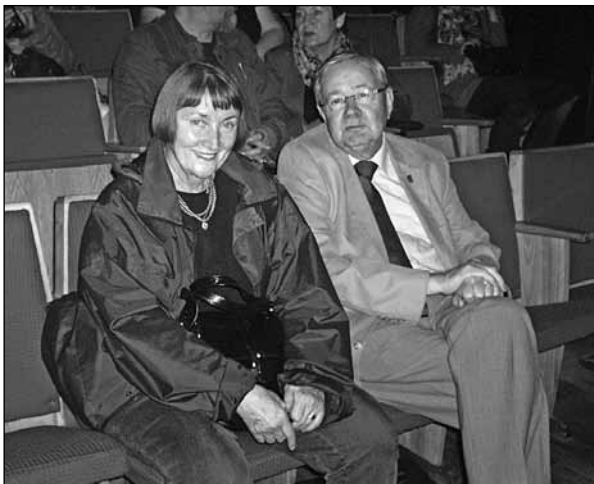
Karaimų kalba priklauso tiurkų

kalbų grupei. Ji yra viena seniausių kalbų, o taip pat viena svarbiausių karaimų kultūros vertybių, kuri išliko gyva iki šių dienų tik Lietuvoje. UNESCO šią kalbą priskiria nykstančių kalbų grupei. Kai kuriais duomenimis, Lietuvoje ja kalba apie 50 žmonių.

Tai, kad karaimų kalba neišnyko, yra didelis Lietuvos ir Trakų karaimų nuopelnas.

Karaimai jo nepamiršo

Trakų kultūros rūmų salėje vyko karaimų kalbos mokyklos uždarymo koncertas. Į jį atvyko ne tik karaimai, bet ir daug kitų tautybių Trakų gyventojų. Tarp svečių buvo Helsinkio

Karaimų kalbos stovyklos vaizdai.

Romualdo Tinfavičiaus nuotraukos

ir Bašketo Ankaroje universitetų profesoriai Tapani Harviainen ir Nureddin Demir, Vilniaus universiteto docentė Galina Miškinienė.

Šį kartą koncertas buvo skirtas karaimų vyresniojo dvasininko Simono Firkovičiaus, visą gyvenimą dirbusio ganytojo darbą Trakuose, 30-osioms mirties metinėms paminėti. LR ambasadorė Halina Kobeckaitė supažindino susirinkusius su jo gyvenimu ir kūryba. Remdamasi jo apsakymu „Jalhan maldan onarmaz“ („Nesąžiningai uždariaudamas nepralobsi“), atspausdintu žurnale „Karaj awazy“ („Karaimų balsas“, 1931 m., Luckas), H. Kobeckaitė parašė pjesę „Jalhan mal“ („Nesąžiningas uždardis“), kurios tekstą mokiniai mokėsi dvi savaites. Pjesę režisavo Severina Špakovskaja, Eugenija Ešvovič ir Artūras Lepiochinas. Dekoracijas kūrė svečiai iš Krymo – Babadžanų šeima. Jiems tai buvo ypač įdomus darbas, nes pjesės veiksmas vyksta Bachčisarajuje ir Odesoje. Kadangi pjesėje gausu mizanscenų, ją vaidino visi karaimų mokyklos mokiniai. Joje buvo kūrybiškai panaudotos karaimų kalbos žinios, įpinti tautiniai šokiai.

Vakaro dalyviai žiūrėjo trumpametražį kino filmą apie S. Firkovičių.

Visi koncerto dalyviai pirmą kartą

Trakuose atliko garsaus tiurkologo N. Baskakovo (1905-1995) 1988 m. sukurtą „Tiurkologų himną“.

Šokį keitė šokis

Rytietišku šokių choreografė J. Balkodža solo atliko kelis karaimiškus šokius. Po to mažiausi vaikai (vadovė Dovleta Špakovskaja) sušoko J. Bolkodžos pastatytą šiuolaikinę šokio kompoziciją. Susirinkusius taip pat sužavėjo šokių kolektyvai „Sanduhač“ („Lakštingala“), „Birlik“ („Vienybė“, choreografė Donata Andriūnaitė) iš Trakų bei „Dostlar“ („Draugai“, choreografė Malgožata Boroviec) iš Lenkijos, kurie parodė bendrą šokių programą. Įspūdingai scenoje pasirodė vaikų šokių kolektyvas su šokiu „Tym-Tym“, taip pat Michailas Kobeckis su šokiu „Raitelis“.

Per karaimų kalbos mokyklos uždarymo koncertą žiūrovai išvydo ir vyresnių vaikų grupės spektaklį „Kyzyl biorik“ („Raudona kepurė“).

Svarbi parama

Kaip minėta, karaimų kalbos mokyklą jau dešimtą kartą kasmet rengia Lietuvos karaimų kultūros bendrija, padedama ir remiama kitų institucijų.

Šįmet tai buvo LR kultūros ministerija, Švedijos institutas, Turkijos Respublikos Vyriausybės Turkų išeivių ir giminingų bendruomenių komitetas, Yunus Emre institutas, Trakų rajono savivaldybė.

Organizatoriai dėkojo visiems, prisidėjusiems prie tarptautinės karaimų kalbos mokyklos darbo Trakuose. Turkijos ambasados Lietuvoje antroji sekretorė Miudžde Utku (Mujde Utku) patikino, jog Turkija ir ateityje materialiai remis karaimų kalbos mokyklą.

Ypatingos padėkos susilaukė prof. Eva Csato Johanson, nenuilstamai dalyvavusi mokyklos darbe ir organizavime visus dešimt metų.

Dalyviai ir žiūrovai dėkingi pagrindinėms renginio organizatorėms ir koncerto vedėjoms Severinai Špakovskajai ir Eugenijai Ešvovič.

Pasibaigus koncertui svečiai, koncerto dalyviai, karaimų bendrijos nariai buvo pakviesti į atsisveikinimo vakarą restorane „Kybynlar“, kur buvo vaišinami nacionaliniais karaimų valgiais. Per vakarienę buvo pasakyta daug gražių padėkos žodžių. Karaimų kalbos mokyklos mokiniai gavo baigimo pažymėjimus, o visi dalyviai buvo apdovanoti baltais marškinėliais su Trakų pilies emblema.

Paveiksluose - širdies padiktuoti vaizdai

Tautinių bendrijų namuose rugpjūčio-rugsėjo mėnesiais veikė dailininkės Jelenos Klunker-Stepės tapybos darbų paroda. Joje eksponuota keliolika paveikslų, kuriuose vaizduojami peizažai, portretai, gėlės. Teptuko pagalba autorė siekia atskleisti žmonių vidinį pasaulį, parodyti gamtos grožį.

J. Klunker-Stepė gimė ir augo Švenčionių rajone. Žingeidi mergaitė daug kuo domėjosi, stebėdama aplinką, anksti pati ėmėsi kurti. „Vaikystėje aš drožiau iš medžio ir lipdžiau iš plastilino, molio. Pirmoji mano mokytoja buvo senelė, kuri šio meno išmoko taip pat ankstyvoje vaikystėje iš savo pusbrolio, stebėdama jo darbą,

įrankių gaminimą. Pusbrolis vėliau tapo skulptoriumi, dirbo su marmuru“, - prisimena savo pirmuosius bandymus kurti Jelena.

Jos pirmieji darbai buvo švilpukai, žmonių figūrėlės, iš pušų šakų – įvairios dekoratyvinės kompozicijos. „Piešti pradėjau savo mokytojavimo metais: su vaikais leidome sienlai-

kraščius, iš plastilino lipdėme įvairius pasakų personažus“, - teigia J. Klunker-Stepė.

Ne vienam savo auklėtiniui ji padėjo atskleisti savo sugebėjimus.

Baigusi vidurinę mokyklą, Jelena mokėsi Minsko užsienio kalbų institute. Vėliau įstojo į Maskvos liaudies dailės institutą, kur studijavo tapybą ir grafiką.

Yra surengusi keletą personalinių parodų. Dalyvauja Švenčionių rajono tautinių bendrijų veikloje. Gyvena Švenčionėliuose.

TBN inf.

Tarptautinis festivalis „Baltijos aušros“ Palangoje

Birželio 16 d. Palangoje buvo surengtas antrasis tarptautinis festivalis „Baltijos aušros“. Improvizuotoje scenoje prie pat Baltijos jūros kranto vyko Lietuvos tautinių kultūrų šventė.

„Nežiūrint daugelio finansinių ir kitų organizacinių sunkumų, kurie paprastai lydi tokių didelių renginių organizavimą, antrasis festivalis „Baltijos aušros“ Palangoje praėjo su dideliu pasisekimu, - „Tautinių bendrijų naujienoms“ sakė vieno iš organizatorių atstovė, asociacijos „New format“ prezidentė Nina Šesternikova. – Daugiau kaip 120 festivalio dalyvių iš įvairių Lietuvos miestų ir Baltarusijos sostinės Minsko pademonstravo talentą, pagarbą savo etnokultūrai, tautinėms tradicijoms“.

Daugelis žiūrovų, ko gero, pirmą kartą išgirdo savitas, daugiabalses dainas, kurias atliko armėnų ansamblis „Hajrenik“ iš Kauno, totorių folklorinis ansamblis „Leisan“, baltarusių ansambliai „Kupalinka“ ir „Natiurma“ iš Klaipėdos.

Rusų liaudies dainų atliko ansambliai „Igraj, bajan“ ir „Zoriuška“ iš Vilniaus.

Savo kūrybos eiles apie Lietuvą skaitė Greta Fedorčenko.

Šokių kolektyvai „Nadežda“ iš Klaipėdos, „Andre Dance“ ir „Fantazija“ iš Vilniaus žiūrovų širdis pavergė profesionalumu, nuostabiai atliktais rusų, totorių, čigonų, gruzinų liaudies šokiais.

Žiūrovai šiltai sutiko festivalio svečius – Baltarusijos liaudies dainų ir šokių ansamblį „Viazanka“ iš Minsko.

„Esame dėkingi visiems, prisidėjusiems rengiant šį festivalį, tarp jų Palangos savivaldybės atstovams, Lietuvos gudų visuomeninių organizacijų susivienijimo prezidentui Romanui Voinickiui, Baltarusijos draugijos ryšiams su tėvynainiais užsienyje „Radzima“ pirmininkui Maksimui Dubianokui. Tikimės, kad šis festivalis, kuris dar kartą parodė lietuvių toleranciją kitoms tautoms ir jų kultūrai, taps tradiciniu“, - sakė N. Šesternikova.

TBN inf.

Jurijaus Antonovo ir
Ninos Šesternikovos nuotraukos

Vilniaus žydų viešajai bibliotekai padovanota knygų kolekcija iš JAV

Rugpjūčio 2 d. Vilniaus žydų viešojoje bibliotekoje vy-ravo šventiška nuotaika – čia visuomenei buvo pristatyta didelė knygų iš JAV kolekcija, padovanota šiai bibliotekai.

Kolekciją sudaro 840 įvairių lei-dinių. Jų tematika – žydų istorija ir kultūra, žymiausių jidiš literatūros atstovų kūriniai, knygos apie Lie-tuvos žydų gyvenimą. Dalis knygų išleista Vilniuje ir Varšuvoje XX a. pradžioje.

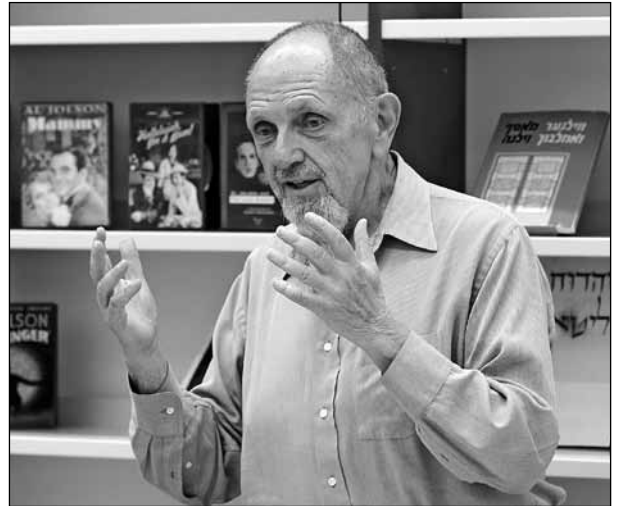
Knygų dovanotojai dr. Paul ir Ju-dith Berg sakė, kad jie džiaugiasi, nes jų dovanotos knygos bus prasmingai panaudojamos, skaitomos.

Kaip pažymėjo JAV Jidiš centro Plėtros direktorė Maxine J. Stein, knygos turi savo likimus. Jos gali kažkur gulėti nenaudojamos ir už-mirštos. Tuo tarpu kitur jos gali būti labai reikalingos ir skaitomos. Jidiš centras renka išbarstytas knygas ir suteikia joms naują gyvenimą, siun-čia jas į tolimiausius pasaulio kraštus. Jo pastangomis Jidiš knygos pasiekė daugiau nei septynis šimtus įvairiose šalyse veikiančių bibliotekų.

Anne E. Derse, JAV ambasado-rė Lietuvoje, kalbėjo apie tai, kad įvairios kultūros praturtina žmones, padeda geriau suprasti vieni kitus, ugdo toleranciją, humaniškumą.

Vilniaus žydų viešo-sios bibliotekos vedėja Daiva Kiminaitė, šios bibliotekos iniciatorius Wyman Brent, Lietuvos nacionalinės biblio-tekos atstovė Larisa Lempertienė dėkojo knygų kolekcijos do-vanotojams, pažymė-jo bibliotekos svarbą puoselėjant daugiakul-tūriškumą ir dvasines vertybes.

Vilniaus žydų vie-šoji biblioteka atida-ryta 2011m. gruodžio 16 d. sostinės centre, šalia Mažojo teatro. Ji yra Vilniaus apskrities Adomo Mickevičiaus viešosios bibliotekos padalinys. Biblioteka kaupia žydų kultūros, istorijos, mokslo bei meno literatūros ir dokumentų fondą. Ypač daug dėmesio skiria-ma naujai žydų literatūrai, turinčiai

Paul Berg.

Wyman Brent.

Tomo Tichanavičiaus nuotraukos

šąsajų su litvakų kultūra ir tradici-jomis.

TBN inf.

Pagerbė dainininko atminimą

Rugpjūčio 29 d. Tautinių bendrijų namuose rinkosi dainininko, Lietuvos nusipelnusio artisto Leonido Muraškos (1924-2009) kūrybos gerbėjai. Jie klausėsi koncerto „Jums skiriu savo dainą...“, kuriame skambėjo L. Muraškos atliekamų kūrinių audio įrašai: kompozitorių A. Raudonikio, J. Semeniako dainos, Boriso arija iš M. Musorgskio operos „Borisas Godunovas“ ir kt.

Vakaro metu buvo demonstruo-jamas žurnalistsės Tatjanos Dubovec

parengtas vienas iš paskutiniųjų interviu su L. Muraška. Ši filmuota medžiaga susirinkusiems priminė aktyvią artisto visuomeninę veiklą, jis ilgus metus vadovavo Lietuvos baltarusių visuomeninių organizacijų susivienijimui.

Renginyje dalyvavusi Baltarusijos ambasados Lietuvoje patarėja Irina Zubko pabrėžė L. Muraškos indėlį plėtojant Baltarusijos ir Lietuvos kultūrinius ryšius, jo didelį vaidme-nį ir autoritetą telkiant baltarusių

bendruomenę tiek Lietuvoje, tiek pasaulyje.

Dainininko našlė Viktorija Muraškienė perdavė Tautinių bendrijų namams audio įrašus su L. Muraškos atliekamais kūriniais.

Šiais metais apie L. Murašką ji iš-leido prisiminimų knygą „Aš negaliu nemylėti tavęs...“.

Koncerto dalyviai šiuo renginiu pažymėjo L. Muraškos gimtadienį. Rug-pjūčio 27 d. jam būtų sukakę 88 metai.

TBN inf.

Kaune – paroda „Tautinės mažumos laikinojoje sostinėje“

Kauno apskrities archyve veikia paroda „Tautinės mažumos laikinojoje sostinėje“. Dokumentų fondai parodo platų Kauno tautinių mažumų veiklos spektrą miesto savivaldos, kultūros, švietimo, socialinės apsaugos srityse.

Miesto tautinės mažumos aktyviai dalyvavo rinkiminėse kampanijose ir savivaldos institucijų veikloje.

Kandidatų į miesto tarybą sąrašai buvo sudaromi ne tik politiniu, bet ir tautiniu pagrindu. Pirmuosiuose rinkimuose, vykusiuose 1918 m., lenkų atstovai gavo 30 vietų, žydų – 22, lietuvių – 12, vokiečių – 6, rusų – 1. Vėlesniuose rinkimuose lietuviai taip pat nelaimėdavo daugumos. Tikrai 1931 m. pakeitus savivaldybių rinkimų įstatymą, rinkimuose į Kauno miesto tarybą lietuviai gavo daugumą.

Mieste plačiai veikė žydų politinės partijos, kultūros, švietimo, labdaros, sveikatos apsaugos organizacijos. Dirbo vaikų darželiai, pradinės mokyklos, gimnazijos mokomosiomis hebrajų arba jidiš kalbomis. Viena žydų gimnazija veikė lietuvių mokomąja kalba. Daugelis žydų organizacijų Kaune statėsi savo pastatus. Gausiai leisti žydų periodiniai leidiniai. Ketvirtajame dešimtmetyje laikinojoje sostinėje ėjo net keturi žydų dienraščiai, du turėjo dar atskiras vakarines laidas.

Nuo seno Kaune gyvenusi rusų tautinė mažuma, kurios didelę dalį sudarė sentikiai, taip pat įkūrė savo

labdaros, kultūros, švietimo draugijas, turėjo pradinių mokyklų ir privačią gimnaziją. Laikinosios sostinės gyvenimą turtino rusų

Vienas iš parodos eksponatų – atsišaukimas, skirtas Nepriklausomybės akto įtvirtinimo Steigiamajame seime 10-mečiui pažymėti (lietuvių, rusų, vokiečių ir žydų kalbomis). 1930 m. gegužės mėn.

kultūros, mokslo veikėjai L. Karšavinas, I. Lappo, M. Dobužinskis, A. Timinskis ir kiti, emigravę į Lietuvą iš sovietinės Rusijos.

Kaune veikė privati lenkų gimnazija, kai kurios visuomeninės organizacijos.

Vokiečių mažuma Kaune įkūrė labdaros ir kultūrinės organizacijas, veikė vokiečių pradžios mokykla, privati gimnazija.

Parodoje demonstruojami rinkimų į Kauno miesto tarybą, tautinių mokyklų, organizacijų dokumentai, tautinių mažumų statytų pastatų projektai, Pasų skyriaus fonde esančios pasų kortelės ir kita archyvinė medžiaga. Ji leidžia susidaryti vaizdą apie daugiatautį laikinosios sostinės veidą.

Laikinąją Lietuvos Respublikos sostinę tapęs Kaunas, kaip ir kiti šalies miestai, pasižymėjo istoriškai susiklosčiusiu etniniu margumu. 1923 m. gyventojų surašymo duomenimis, Kaune gyveno 59 proc. lietuvių, 27 proc. žydų, 4,5 proc. lenkų, 3,5 proc. vokiečių, 3,2 proc. rusų. Nors miesto gyventojų skaičius augo, tautinė sudėtis per keliolika metų pakito nedaug: 1937 m. duomenimis, mieste gyveno 61,1 proc. lietuvių, 25,5 proc. žydų, 3,9 proc. lenkų, 3,3 proc. vokiečių, 3,3 proc. rusų.

1922 m. ir 1928 m. Lietuvos Valstybės Konstitucijos ne tik garantavo visiems piliečiams lygybę prieš įstatymus ir lygias teises, bet ir leido autonomiškai tvarkyti savo tautinės kultūros reikalus, švietimą, labdarą, socialinę paramą, rinkti šiems reikalams tvarkyti atstovaujamuosius organus, apmokestinti savo narius, naudotis valstybės ir savivaldybių skiriama parama švietimo bei labdaros reikalams.

TBN inf.

Pamaryje lenkai jaučiasi gerai

Įprasta laikyti, kad lenkų tautybės žmonių gyvenama Pietryčių Lietuvoje. Tačiau kaip rodo statistika, Lenkų sąjungos skyrių geografija, jie yra įleide šaknis ir kituose šalies regionuose, tarp jų – Vakarų Lietuvoje. Kaip jie ten jaučiasi? Apie tai kalbamės su Lietuvos lenkų sąjungos Šilutės rajono skyriaus ikūrėja ir ilgamete pirmininke Alina Judžentienė.

Jonas RUMŠA

- Pamarys nėra ta vieta Lietuvoje, kur tradiciškai gyvenama lenkų tautybės žmonių. Kokie keliai Jūsų gentainius atvedė į šį kraštą?

- Kaip skelbia istoriniai šaltiniai ir dar gyvi liudytojai, 1939 m., Antrojo pasaulinio karo pradžioje, naciai iš Lenkijos į Šilutę atvežė žmonių darbams pas vietos ūkininkus. Pasibaigus karui vieni iš jų grįžo atgal į tėvynę, kiti taip ir liko Mažojoje Lietuvoje, sukūrė šeimas, susilaukė vaikų, anūkų. Jau vėlesniais laikais lenkai po tremties Sibire turėjo teisę apsigyventi Šilutės rajone. Daug jaunų specialistų, baigę mokslus, gavo paskyrimą dirbti mūsų krašte. O yra ir tokių lenkų, kurie sukūrė šeimas ir apsigyveno čia.

- Ar seniai gyvuoja Lietuvos lenkų sąjungos Šilutės rajono skyrius? Ar daug narių jame yra?

- Lenkų sąjungos skyrius įsikūrė prieš dvylika metų. Šilutės rajone gyvena 38 lenkų tautybės piliečiai, prie jų mielai prisijungia šeimų nariai. Tad mūsų renginiuose dalyvauja apie 60-70 žmonių.

- Papasakokite apie skyriaus veiklą.

- Mūsų veikla yra aktyvi ir įvairi. Be kita ko mes pasirūpinome įamžinti tragiško likimo lenkų atminimą. Po to, kai Lietuva tapo laisva ir nepriklausoma, prabilta apie Macikų karo belaisvių stovyklą Stalag Luft 6. Čia kalėjo lenkai, belgai, prancūzai, anglai,

Alina Judžentienė.

Draugijos nuotr.

amerikiečiai, kanadiečiai, rusai. Iš liudytojų žinoma, kad pirmieji belaisviai buvo lenkai.

2005 m. lapkričio 6 d. su gerų žmonių pagalba Macikuose buvo iškilmingai atidengtas memorialas, skirtas įamžinti čia palaidotų Antrojo pasaulinio karo lenkų belaisvių ir GULAG'o lageriuose žuvusių žmonių atminimą. Ant nedidelės stelos iškalta keturiolika pavardžių. Tik tiek pavyko rasti archyvuose. Iškilmėse dalyvavo Lenkijos ambasadorius Lietuvoje Janušas Skolimovskis (Janusz Skolimowski), kiti aukšti ambasados pareigūnai, kunigas iš Lenkijos, Šilutės rajono meras Arvydas Jakas ir kiti garbingi svečiai. Džiugu buvo matyti atvykusius Lenkijos piliečius, kurių tėvai ar seneliai yra palaiduoti Macikų kapinaitėse.

- Šilutėje yra ir daugiau tautinių bendrijų – vokiečių, rusų. Ar palaikote su jomis ryšius? Gal organizuojate ir bendrus renginius?

- Organizuodami savo renginius mielai kviečiame įvairių visuomeninių organizacijų atstovus.

- Ar turite patalpas renginiams organizuoti?

- Renginius organizuojame įvairiose patalpose – Šilutės muziejuje, mokyklose, konferencijų salėse.

- Ar iš savivaldybės sulaukiate kokios nors paramos?

- Kai reikalinga pagalba, tai kreipiamės pagalbos į savivaldybę ir visuomet gauname vienokią ar kitokią paramą. Esame globojami, kaip ir kiti rajono piliečiai.

- Ar dalyvaujate Lietuvos lenkų rengiamuose festivaliuose, šventėse, o taip pat tarptautiniuose lenkų diasporos renginiuose Lenkijoje ir kitose šalyse?

- Mielai dalyvavome įvairiuose renginiuose, kol buvo daug jaunų žmonių. Šiuo metu jaunimas išsivaižinėjęs, o ir kelionei (iki Vilniaus 300 km.) ne visada turime lėšų. Tai tik į Klaipėdos lenkų sąjungos renginius nuvykstame.

- Ar turite lenkų kalbos mokyklą?

- Dešimt metų veikė sekmadieninė lenkų kalbos mokykla Vydūno gimnazijos patalpose. Šiais metais jos veiklą teko pristabdyti dėl mokinių stygiaus. Bet tikimės ją atnaujinti. Kabinetas su mokymo priemonėmis, bibliotekėle laukia naujų mokinių. Daug metų vaikai atostogavo Lenkijoje organizuotose vasaros stovyklose, kur tobulino savo lenkų kalbą, susipažino su jaunimo gyvenimu, tautinėmis tradicijomis ir papročiais.

Salam aleikum, Sabantujau!

Birželio 30 d. antrus metus iš eilės Trakuose vyko Sabantujus – tradicinė totorių pavasario darbų pabaigos šventė.

Šventės dalyviai buvo sutikti šūkiu „Totoriai sugrįžta į Trakus“. Trakai Lietuvos totoriams yra simbolinė vieta. Šis miestas nuo Vytauto Didžiojo laikų buvo viena didžiausių totorių susitelkimo vietų Lietuvoje. Tačiau šiandien jų, pasak pačių totorių, likę visai nedaug. Trakuose ir aplinkiniuose kaimuose gyvena apie 30 totorių šeimų.

Atvykusių į Sabantujų laukė didelė ir įdomi programa. Visus sužavėjo folklorinio ansamblio iš Grigiškių „Alije“ merginų rytietiški šokiai, skambėjo dainos totorių, lietuvių,

lenkų, rusų kalbomis. Koncertavo garsus akordeonistas iš Tatarstano Rinatas Valejevas, meno kolektyvai iš Lietuvos ir Baltarusijos.

Buvo demonstruojami totorių nacionaliniai amatai kaip, pavyzdžiui, kailiadirbystė, ornamentuotas siuvinėjimas ir kt. Tautodailininkai iš Krymo siūlė pirkti tradicinių siuvinėtų kepuraičių ir kitų gaminių.

Buvo galima išbandyti savo jėgas tradicinėse totorių imtynėse Kureš, pasivažinėti ant totoriškos karuselės – dviejų vyrų ratu sukamo medinio įrenginio. Šventę vainikavo

būdingas totoriams virvės traukimas.

O koks Sabantujus be nacionalinių totorių patiekalų – plovo ir šimtalapio.

Vienas iš renginio organizatorių – Lietuvos totorių bendruomenių sąjungos pirmininkas dr. Adas Jakubauskas sakė, kad Sabantujus – geriausias būdas atgaivinti primirštas tradicijas, susitikti su senais pažįstamais, pabendrauti. „Džiugu, kad mes, atvežtų čionai totorių ainiai, Lietuvoje vėl laisvai švenčiame savo Sabantujų, sveikinamės „Salam aleikum, bendraujame su tautiečiais iš viso pasaulio. Susirinko labai daug svečių. Iš Baltarusijos,

Lenkijos, Ukrainos, Rusijos, net tolimosios Bosnijos ir Hercogovinos. O Lietuvos totorių atvyko iš Vilniaus, Kauno, Klaipėdos, Visagino, Alytaus, Nemėžio“, - teigė A. Jakubauskas.

Sabantujus išvertus pažodžiui reiškia plūgo šventė. Pirminiai papročių tikslai, matyt, buvo pamaloninti derlingumo dvasias, kad jos būtų palankios ir padėtų sulaukti gero derliaus. Keičiantis ūkinei sanklodai, magiški papročiai prarado savo prasmę, o Sabantujus švenčiamas kaip linksma, nuotaikinga liaudies šventė.

Tatarstano kaimuose per Sabantujų susirenka gausūs giminaičiai, stalai lūžta nuo nacionalinių patiekalų.

TBN inf.

Šventinės Sabantujaus akimirkos.

Jono Paršeliūno nuotraukos

Žolinę kartu šventė įvairių tautų atstovai

Rugpjūčio 14 d. Tautinių bendrijų namuose susirinkę tautinių bendrijų atstovai pažymėjo Žolinės šventę. Šis renginys – tai vienas iš atvirų renginių ciklo „Prisiliesk“, skirtų Lietuvos visuomenei pristatyti tautinių bendrijų kultūrą, paveldą, papročius. Renginys rengiamas pagal projektą „C.A.F.E.: Keisk požiūrį – siek lygybės“, remiamą Europos Bendrijos bendrojo užimtumo ir socialinio solidarumo programos „Progres“.

Lietuvos kaime Žolinė buvo svarbiausia vasaros pabaigos ir rudens pradžios šventė. Tai – pabaigtuvių, padėkos už visas vasaros gėrybes, derliaus paaukojimo ir pašventinimo diena. Senovėje ji buvo skirta padėkoti Žemei gimdytojai ir atiduoti jai užaugusio ir subrendusio derliaus aukas. Priėmus krikščionybę, šios deivės gimdytojos vieton stoji Motina-Mergelė Marija. Pavyzdžiui, Latvijoje ši Marijos diena buvo vadinama Didžiosios Maros, arba Motinos diena. Graikai šią dieną pažymi Panagija Sumela šventę.

Lietuvoje gyvuoja paprotys per Žolinę giminėms susitikti, pasisve-

Prie šventinio Žolinės stalo.

Vlodo Uznevičiaus nuotr.

čiuoti vieni pas kitus. Būta pareigos bendruomenės šventėje dalyvauti, nes, pasak senolių, nedalyvavimas gali užtraukti negandas.

„Džiugu, kad įvairių tautų atstovai, gyvenantys Lietuvoje, susirinko kartu pažymėti šią šventę, papasakoti kaip ją švenčia jų tautos. Daugiau žinodami apie skirtingų tautų papročius, tradicijas, mes galėsime geriau suprasti vieni kitus, būsime pakantesni ir tolerantiškesni vieni kitiems“, – sakė Tautinių bendrijų namų direktorė Alvida Gedaminskienė.

Koncertavo šokių teatro An-

dre Dance kolektyvas ir Lietuvos baltarusių bendruomenės atstovė, Vilniaus P. Skorinos mokyklos mokytoja Valentina Kovalčiuk.

Graikų bendruomenės Lietuvoje „Pontos“ pirmininkas Georgios Macukatov pristatė iliustracinę parodą, skirtą Panagijai Sumela.

Renginio dalyviai vaišinosi įvairių tautų patiekalais, kurie patiekiami būtent Žolinės stalui. Tarp jų buvo bulgariško svogūnų pyrago, moldaviškų patiekalų iš kukurūzų ir moldaviško medaus, naujo derliaus Lietuvoje vaisių.

TBN inf.

NAUJIENOS, ĮVYKIAI, FAKTAI

Lenkijos mokslininkai analizuoja Lietuvos lenkų padėtį

Birželio 12 d. Šalčininkų Jano Sniadeckio gimnazijoje vyko Lietuvos lenkų sąjungos ir Vroclavo universiteto (Lenkija) surengta konferencija „Šiuolaikinės lenkų tautinės mažumos problemos Lietuvoje ir Baltarusijoje“.

Konferencijoje svarstyti klausimų spektras buvo labai platus – nuo istoriškai susiklosčiusių sąlygų iki šiuolaikinių politinių, socialinių, kultūrinių ir demografinių realių.

Pranešimus skaitė šios aukštosios Lenkijos mokyklos mokslininkai, besispecializuojantys Rytų Europos politologinių tyrimų srityje.

Šalčininkų rajoną su šiuo uni-

versitetu sieja ne vienerių metų bendradarbiavimo ryšiai. 2010-2011 m. studentai iš Lenkijos atliko tyrimus šiame rajone. Tyrimų medžiaga apibendrinta šiais metais išleistoje monografijoje apie Šalčininkų rajoną ir čia gyvenančių lenkų tautinės mažumos padėtį. Vienas iš knygos autorių – habilituotas daktaras Zdislavas Julianas Vinickis (Zdislaw

Julian Winnicki) skaitė konferencijoje pranešimą.

Kitas pranešėjas – Vroclavo universiteto Sociologijos instituto direktorius habilituotas daktaras prof. Zbignevas Kurčas (Zbigniew Kurcz) yra knygos „Lenkų tautinė mažuma Lietuvoje“ autorius.

Pranešimą taip pat skaitė Lodzės universiteto doktorantė Barbara Jundo-Kališevska (Barbara Jundo-Kaliszewska). Jos daktaro disertacijos tema „Lenkų tautinė mažuma nepriklausomoje Lietuvoje“.

TBN inf.

Bukovinos Karuzo koncertavo ir Lietuvoje

Gegužės 16 d. Tautinių bendrijų namuose surengtame vakare svečias iš Maskvos dr. Leonidas Fleidermanas pristatė savo parengtą audio-video programą „Bukovinos* Karuzo arba J. Šmidto sugrįžimas“, skirtą genialiam XX a. dainininkui Jozefui Šmidtui (1904-1942).

J. Šmidtas – unikalus lyrinis dramatinis tenoras, kantorius, kino aktorius, dejas, šiandien žinomas tik siauram specialistų ratui. Jo repertuaras buvo labai platus – arijos ir duetai iš operų ir operėčių, senovinė muzika, neapoliečių, vokiečių, ispanų, dainos, dainos iš kino filmų. J. Šmidto kūrybinį palikimą sudaro per 200 fonogramų, vaidmenys devyniuose muzikiniuose filmuose. Dėl savo reto grožio balso tenoro jis buvo lyginamas su legendiniu italų dainininku Henriko Karuzo (Enrico Caruso).

J. Šmidtas gimė Černovcuose, tuometinėje Austrijos-Vengrijos imperijoje (dabar – Ukraina), tačiau, kaip teigė L. Fleidermanas, buvo Pasaulio žmogus.

Per dešimt savo kaip artisto gyvenimo metų (tiek laiko tęsėsi jo muzikinė karjera) jis koncertavo daugelyje Europos, Amerikos šalių. Didelio vakaro dalyvių dėmesio sulaukė pasakojimo dalis, susijusi su Lietuva. J. Šmidtas 1935 m. koncertavo Vilniuje ir Kaune. Dar galima sutikti liudininkų, kurie,

būdami vaikais, klausėsi dainininko.

Nacių persekiojimai, karo sunkumai, kilnojimas iš vienos vietos į kitą pakirto J. Šmidto sveikatą. Būdamas 38-rių metų, jis mirė Šveicarijoje, internuotų asmenų lageryje.

Programos autorius L. Fleidermanas yra medikas, naujų gydymo priemonių specialistas. Muzika yra didelė jo gyvenimo aistra. 2004-2006 m. jis dalyvavo Druskininkų konferencijose „M. K. Čiurlionis ir pasaulis“.

TBN inf.

**Bukovina – regionas šiaurės rytų Karpatuose, dabartinių Ukrainos (Černovcų sritis) ir Rumunijos teritorijose.*

Lietuvoje mažėja tautinių mažumų atstovų

Kaip skelbia Statistikos departamentas, 2012-ųjų metų pradžioje Lietuvoje gyveno 16,3 proc. nelietuvių tautybės žmonių. Pastebima kitataučių mažėjimo tendencija. Ji būdinga beveik visoms tautinėms mažumoms.

Skaitlingiausia tautinė mažuma yra lenkai. Dabartiniu metu jų gyvena 210 600 (6,6 proc.) ir per paskutinius metus jų skaičius nepakito. 2001 m. Lietuvoje gyveno 235 000 (6,7 proc.) lenkų, 1989 m. – 258 000 (7 proc.).

Antros pagal skaitlingumą mažumos – rusų – 2012-ųjų pradžioje gyveno 171 000 (5,3 proc.), t. y. 0,1 proc. mažiau negu 2011 m. 2007 m.

Lietuvoje gyveno 173 000 (5,1 proc.) rusų, 2001 m. – 219 000 (6,3 proc.), 1989 m. – 344 000 (9,4 proc.).

Kitų tautinių mažumų atstovų skaičius per metus pakito nežymiai. Šiandien Lietuvoje gyvena 40 300 (1,3 proc.) baltarusių, 2011 m. – 41100, 20 700 (0,6 proc.) ukrainiečių, 2011 m. – 21 100.

Lietuvoje taip pat gyvena 3400

žydų, per metus šis skaičius nepakito. Šiek tiek sumažėjo latvių (2300, 2011 m. – 2400), totorių (3000, 2011 m. – 3100, vokiečių (3100, 2011 m. – 3000). Romų skaičius nepakito – jų mūsų šalyje yra 2900.

Be to, Lietuvoje gyvena 8500 (0,3 proc.) kitų tautybių atstovų.

Statistikos departamento duomenimis, 2012-ųjų metų pradžioje Lietuvoje gyveno 3,199 mln. žmonių, iš jų – 83,7 proc. sudarė lietuviai.

TBN inf.

Siekiama mažinti diskriminaciją ir ugdyti toleranciją

Savo veiklą pradėjo internetinė svetainė www.pazink.org, kurioje pristatomos projekto „C.A.F.E.: Keisk požiūrį - siek lygybės“ naujienos.

Projektas skirtas mažinti diskriminaciją, ugdyti toleranciją. Jį įgyvendina Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyba.

Vienas iš projekto partnerių yra Tautinių bendrijų namai.

Projektą remia Europos Komisija pagal Europos Bendrijos bendrojo užimtumo ir socialinio solidarumo programą PROGRESS (2007-2013). Projekto trukmė - vieneri metai, numatoma jį užbaigti iki 2012 m. gruodžio mėn.

Projekto veiklas galima suskirstyti į tris grupes. Pirmoji skirta didinti visuomenės informuotumą ir supratimą apie diskriminaciją ir lygias galimybes, antroji - spręsti romų vaikų švietimo problemas, trečioji - rinkti ir kaupti informaciją, atlikti tyrimus, gerinti NVO igūdžius siekiant lygybės ir įvairovės.

TBN inf.

Reikšmingas leidinys apie Holokaustą Lietuvoje

Valstybinis Vilniaus Gaono žydų muziejus išleido knygą „Holokausto Lietuvoje atlasas“.* Tai bendras šio muziejaus ir Austrijos atminties tarnybos „Gedenkdienst“ projektas, skirtas edukacijai, informacijos sklaidai, turizmui. Atlase pateikta surinkta, struktūrizuota ir koncentruota pateikta informacija apie visas Lietuvoje esančias masinių žudynių vietas. Tokio pobūdžio išsamios informacijos, susietos su kiekviena konkrečia vieta, iki šiol nebuvo. Duomenys įvairiuose panašaus pobūdžio leidiniuose buvo išsklaidyti ar vis dar yra nepublikuoti, esantys archyvų fonduose.

Istorinių tyrimų Holokausto tema išleidžiama nemažai, tačiau tyrinėjama bendroji Holokausto istorija, vokiečių saugumo policijos ir SD operatyvinių bei ypatingųjų būrių veikla, lietuvių kolaboravimas

su naciais, dėmesys skiriamas getų istorijai, šiek tiek mažiau dėmesio sulaukia Holokausto provincijoje tyrimai. Iki šiol leidinio, kuriame būtų atskleistos masinės žydų žudynės visoje šalies teritorijoje, nebuvo. Vienintelėje – J. Levinsono „Skausmo knyga“ (Vilnius, 1997) – publikacijoje buvo išspausdintos paminklų nuotraukos iš maždaug 190 vietų, rodyklėje surašyti Lietuvos miestai ir miesteliai, kuriuose gyveno žydai, bei nurodytos jų nužudymo vietos.

2001 m. Jungtinės Karalystės Holokausto švietimo fondo pirmininkas lordas Grevill'is Janneris inicijavo Baltijos šalių masinių kapaviečių ženklavimo projektą, buvo pastatyta 180 granitinių memorialinių ženklų, atliekančių tiek kelio ženklą, tiek paminklo funkcijas.

Tęsdami britų iniciatyvą, 2007 m. Valstybinio Vilniaus Gaono žydų

muziejaus darbuotojai sudarė žinomų masinių žudynių vietų duomenų bazę ir patalpino ją muziejaus internetinėje svetainėje.

Knyga „Holokausto Lietuvoje atlasas“ yra šių darbų tęsinys. Ji taip pat išleista ir anglų kalba.

Žydai etninės Lietuvos teritorijoje apsigyveno ir pasklido apie XVI a. II p. – XVII a. Po keleto šimtmečių žydai tapo beveik kiekvieno Lietuvos miestelio (štetlo) gyventojais, o jų kultūra, religija, tradicijos, jidiš kalba – Lietuvos kasdienybės dalimi. Antrojo pasaulinio karo metais Lietuva neteko per 90 proc. žydų tautybės savo piliečių.

**Holokausto Lietuvoje atlasas. Sudarytoja Milda Jakubytė-Vasil. Vilnius. Valstybinis Vilniaus Gaono žydų muziejus. 2011. 317 p., iliustr., žml. + 1 sulankst. žml. lap. Tiražas 500 egz.*

Išleistas rusų - karaimų kalbų žodynas

Dvikalbis rusų kalbos ir karaimų kalbos Trakų dialekto žodynas išleidžiamas pirmą kartą. Jį sudarant buvo naudotasi daugeliu leksikografinių šaltinių. Žodyną sudaro 36597 rusų kalbos ir 13165 karaimų kalbos žodžiai.

Karaimų kalbos Trakų dialektas yra unikalus tuo, kad jis išsaugojo archaišką kalbos būseną ir archaiškus

tiurkų kalbų žodžius, kurie išnyko kitose tiurkų kalbose. Šimtmečius trukusi Trakų dialekto izoliacija nuo kitų tiurkų kalbą vartojančių tautų leido susiformuoti tokiam dialektui, koks jis yra dabar. Dėl šios priežasties Lietuvos karaimų kalba nuolatos pritraukia daugelio tiurkologų ir etnografų dėmesį.

Žodyną sudarė Hachanas –

Lietuvos karaimų Aukščiausiasis dvasininkas, Lietuvos karaimų religinės bendruomenės pirmininkas technikos mokslų daktaras Markas Lavrinovičius (1938-2011).

Tiurkų kalbomis pasaulyje kalba apie 200 milijonų žmonių. Karaimų kalba priklauso tiurkų kalbų Altajaus šeimos, vakarų-chunų šakos, kipčiakų grupės kipčiakų-polovcų pogrupiui.

Menine kalba – apie tai kas jaudina

Išėjo eilinis literatūrinio almanacho „Vingis“ numeris.* Jame spausdinami poezijos ir prozos kūrinių autorių, rašančių rusų ir lietuvių kalbomis. Kūrinių įvairūs savo branda, tačiau visus juos vienija bandymai suprasti žmogaus vidinį pasaulį, tarpusavyo santykius, būties problemas, gamtos grožį. Iš viso pateikta keturiolikos autorių kūryba.

Ateityje almanacho leidėjai ketina plėsti autorių ratą ir spausdinti įvairių tautybių Lietuvoje gyvenančių literatų kūrinius jų gimtąja kalba. „Tai padės integracijai – dvasiniam kultūrų suartėjimui, tolerancijai, tarpusavyo supratimui. Kodėl turime ieškoti skirtumų tarp mūsų? Geriau ieškokime tai, kas mus suartina“, - rašo almanacho

ižanginiame žodyje Levas Mesengiseris, Tarptautinės rašytojų ir publicistų asociacijos Lietuvos draugijos prezidentas.

**Vingis. Поэзия и проза. Альманах. Составитель Кристина Куткинайте. Vilnius. BMK leidykla. 2012. 204 p. Tiražas 200 egz.*

TBN inf.

Tautinės mažumos Suomijoje

Skaitlingiausios tautinės mažumos Suomijoje yra švedai, saamiai, romai ir rusai.

Pagal 1922 m. įstatymą švedų kalbai suteiktos lygios teisės su suomių kalba. Švedai turi galimybę ne tik įgyti vidurinį ir aukštąjį išsilavinimą gimtąja kalba, bet ir tarnauti atitinkamuose Suomijos armijos daliniuose, kuriuose įteisinta švedų kalba.

Suomijoje išeiina 15 laikraščių švedų kalba. Šalyje yra viena švediška politinė partija – liberali Svenska folkpartiet (Švedų liaudies partija).

2008 m. Suomijoje gyveno apie septynis tūkstančius saamių, kai bendras šios tautos atstovų Norvegijoje, Rusijoje, Švedijoje ir Suomijoje skaičius siekia 70 tūkstančių. Jie taip pat naudojami plačiomis teisėmis. Pagal Suomijos konstituciją saamiai jų gyvenamoje teritorijoje turi autonomijos teisę kalbos ir kultūros srityse. Saamių kalbos įstatymas (yra toks įstatymas) leidžia saamiams vartoti savo kalbą teismuose, valstybinėse ir municipalinėse institucijose. Be to, per gyventojų surašymą saamiai

gali saamių kalbą paskelbti kaip savo gimtąją. Parlamento nutarimai, o taip pat vyriausybės dekretai ir sprendimai saamių gyvenimo klausimais turi būti verčiami į saamių kalbą.

Suomijoje gyvena apie 10 tūkst. romų. Jų galima sutikti įvairiuose šalies rajonuose, bet daugiausia – Pietų ir Vakarų Suomijos miestuose.

1995 m. romų statusas buvo įteisintas įstatymu. 2000-aisiais atnaujintoje konstitucijoje buvo įrašytas specialus straipsnis, kuris romams suteikė teisę puoselėti savo kalbą ir kultūrą.

Nuo 1989 m. romų kalba dėstoma bendrojo lavinimo mokyklose. 1998 m. jai buvo suteiktas tautinės mažumos kalbos statusas. Išeiina laikraščiai, transliuojamos radijo naujienos romų kalba. Gimtųjų kalbų tyrimo centre veikia Romų kalbos komisija.

Dar 1956 m. buvo įsteigta Romų konsultacinė taryba, kuri skatina bendradarbiavimą tarp romų ir valdžios institucijų. Pusę šios Tarybos narių sudaro romų atstovai, o kitą pusę – centrinės valdžios atstovai. Veikia keturi regioniniai skyriai.

Valstybė siekia šalinti diskriminaciją romų atžvilgiu. Pirmoji politinė programa dėl romų buvo parengta 2009 m.

Rusų mažuma Suomijoje skirstoma į vadinamuosius senuosius ir naujuosius rusus. Priskaičiuojamos trys senųjų rusų protėvių bangos į Suomiją. Pirmieji rusai Suomijoje buvo baudžiauninkai, perkelti iš centrinę Rusijos gubernijų. Antrąją bangą sudarė cariniai valdininkai, karininkai ir pirkliai. Trečiajai bangai priklausė rusai, bėgę nuo revoliucijos.

Šiandien „senųjų rusų“ skaičių sunku nustatyti, nes didelė jų dalis asimiliavosi ir susiliejo su suomių dauguma. Tačiau dėl emigracijos iš buvusios Sovietų Sąjungos teritorijos manoma, kad šiuo metu Suomijoje gyvena apie 20 tūkst. rusakalbių.

Daugelyje Suomijos mokyklų rusų kalba dėstoma kaip pirmoji užsienio kalba. Kai kuriuose miestuose veikia rusiški vaikų darželiai.

Suomijoje leidžiamas vienas laikraštis ir vienas žurnalas, transliuojamos radijo laidos rusų kalba.

SUMMARY

J. Rumša. Ethnic Policy – A Permanent Object of Concern for the State. On 19 July, the House of National Communities hosted a meeting of Ethnic Minorities Coordination Commission chaired by Prime Minister Andrius Kubilius. Participants of the meeting discussed issues relevant for national communities. Representatives of the communities requested restoration of a governmental institution for taking care of ethnic minorities, and more attention for smaller communities, informal education, etc. A. Kubilius emphasised a need for rational dialogue between national communities and state institutions.

J. Rumša. A Museum of Belarusian Education in Pranciškus Skorina School. Secondary school of P. Skorina, established in premises of former kindergarten in Karoliniškės District of Lithuanian capital, has founded a museum of Belarusian education. Its exhibits tell us about Belarusian secondary school, which operated in Vilnius from 1919 to 1944, also about Belarusian writers, whose life and works are linked with Vilnius, and, of course, about publisher of the first book in Belarusian and a printer P. Skorina, from whom the school received its name. The museum also presents the author of the first book in Lithuanian Martynas Mažvydas.

J. Rumša. Ethnic Minorities of Šiauliai Region: the Past and the Present.

Povilas Višinskis Public Library of Šiauliai Region organised conference entitled 'Unique and Common Features in Cultures of Šiauliai Region Ethnic Minorities. Variation of Ethnic Composition of the Population until 1940'. Participants of the conference analysed historical aspects of ethnic minorities in the region.

Aleksandras Zajančkauskas. A Jubilee Camp of Karaim Language in Trakai. On 9-20 July, Trakai hosted traditional international camp of Karaim language. This year it celebrated its tenth anniversary. The camp is organised by Karaim Cultural Community and professor of Uppsala University (Sweden) Eva Csato Johanson.

Naujos knygos

Vilnius: sites de la Mémoire Juive. (Vilnius: Žydų istorijos ir kultūros atmintinos vietos). Irina Guzenberg, Vertė Muriel Chochois, Dalija Epstein. Vilnius. Valstybinis Vilniaus Gaono žydų muziejus. 2012. 88 p.

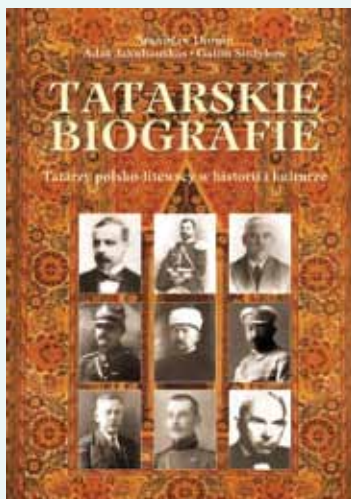
Gausiai iliustruotoje prancūzų kalba išleistoje knygoje trumpai aprašyta per šimtą vietų, susijusių su žydų istorija ir kultūra Vilniuje.

Holokausto Lietuvoje atlasas. Sudarytoja Milda Jakulytė-Vasil. Vilnius. Valstybinis Vilniaus Gaono žydų muziejus. 2011. 317 p., iliustr., žml.+1 sulankst. žml. lap. Tiražas 500 egz. p. 19

Selim Chazbijewicz, Slawomir Mocun. Totoriai Žalgirio mūšyje. Iš lenkų kalbos vertė Jan Dzilbo ir Stanislas Jakutis. Dr. Ado Jakubausko išanginis žodis. Žalgirio mūšio muziejus Stemberke (Lenkija). 2012. 64 p.

Šios knygos herojai yra XIV ir XV amžių sankirtoje atvykę į Didžiąją Lietuvos Kunigaikštystę totorių kariai. Knygoje apžvelgiama totorių apsigyvenimo Lietuvoje pradžia, karyba, ginkluotė, dalyvavimas Žalgirio mūšyje ir kt.

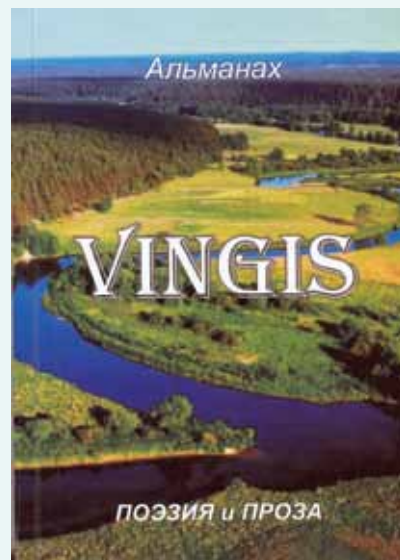
Totorių biografijos. Stanislaw Dumin, Adas Jakubauskas, Galim Sitdykov. Lenkijos ir Lietuvos totoriai istorijoje ir kultūroje. Lenkijos Respublikos musulmonų sąjungos aukščiausioji religinė kolegija. (Lenkijos Respublikos muftiatas). Baltstogė. 2012. 232 p.

Tai knygos „Lietuvos totoriai istorijoje ir kultūroje“, išleistos 2009 m. Kaune, vertimas į lenkų kalbą. Apie šią knygą buvo rašyta 2009 m. „Tautinių bendrijų naujienų“ antrame numeryje.

Русско-караимский словарь. Uruskaraj siozliugiu. 36 597 слов. Составитель Маркас Лавриновичюс. Тракай. Vilnius. BMK leidykla. 2012. 459 p. Tiražas 100 egz.

p. 19

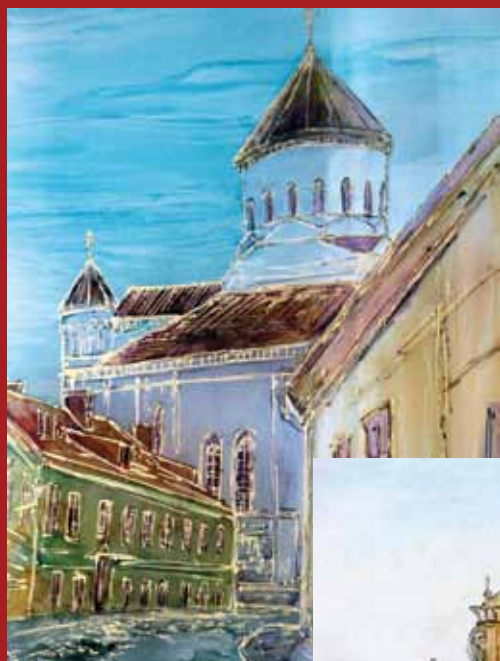
Vingis. Поэзия и проза. Альманах. Составитель Кристина Куткинайте. Vilnius. BMK leidykla. 2012. 204 p. Tiražas 200 egz.

p. 19

„Tautinių bendrijų naujienų“ galerija

Dailininkė N. Riabčuk tapo ant stiklo. Natalijos kūrybinių tematika – Vilniaus senamiesčio, kur prabėgo jos vaikystė, įvairių Lietuvos konfesijų šventovių vaizdai. Dailininkė baigė Vilniaus pedagoginio instituto (dabar – Lietuvos edukologijos universitetas) Vaizduojamojo meno skyrių, surengė daugelį personalinių parodų. Jos darbai buvo eksponuojami ir Tautinių bendrijų namuose. Spausdiname keletą N. Riabčuk paveikslų reprodukcijų.

ISSN 2029-7394

9772029739001